

RJ-Uiting 2005-3

Gevolgen van wijziging Titel 9 en het Besluit actuele waarde voor kleine rechtspersonen

**Deze RJ-Uiting vormt een aanvulling op de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving
voor kleine rechtspersonen, jaareditie 2004**

De Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) nodigt uit tot het inzenden van reacties en commentaren op deze RJ-Uiting. Reacties en commentaren ziet de RJ graag uiterlijk **15 augustus 2005** tegemoet.

Omdat de reacties en commentaren in aanmerking zullen worden genomen bij het vaststellen van de jaareditie 2005 van de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving is de commentaarperiode kort.

Reacties en commentaren kunnen schriftelijk worden ingediend bij het RJ-secretariaat. Het is echter ook mogelijk commentaar in te dienen via een on-line invulformulier op de website van de RJ. Het commentaar wordt door de RJ als openbare informatie behandeld, tenzij door respondenten is aangegeven dat het geheel of gedeeltelijk moet worden aangemerkt als vertrouwelijk.

Inhoudsopgave

Ten geleide	3
INLEIDING	4
A ALGEMEEN	
A1 Inleiding, status, doelstellingen en uitgangspunten	5
A2.2 Prijsgrondslagen	8
A2.3 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	9
A2.5 Algemene grondslagen voor de bepaling van het resultaat	10
B JAARREKENING	
B1 Immateriële vaste activa	12
B2.1 Materiële vaste activa	13
B2.2 Vastgoedbeleggingen	14
B3.1 Financiële vaste activa	15
B3.2 Fusies en overnames	16
B3.3 Consolidatie	16
B4 Voorraden	17
B6 Effecten	18
B8 Eigen vermogen	18
B9 Verplichtingen/Schulden	21
B10 Voorzieningen en niet in de balans opgenomen verplichtingen	22
B12 Financiële instrumenten	23
B13 Winst- en verliesrekening	24
BIJLAGEN	
De bijlagen zijn beschikbaar via de website van de RJ (www.rjnet.nl):	
-	Eerste Kamer 29737 nr. A d.d. 15 maart 2005
-	Gemarkeerde versie van Titel 9 Boek 2 BW
-	Memorie van Toelichting bij Tweede Kamer 29737 Nr. 3
-	Besluit actuele waarde

Ten geleide

Deze RJ-Uiting is een publicatie van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ) en moet worden gelezen als aanvulling op en in combinatie met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor kleine rechtspersonen (RJK-bundel), jaareditie 2004.

In deze RJ-Uiting worden de inhoud en consequenties van de voorgestelde wijziging van Titel 9 Boek 2 BW (Eerste Kamer 29737 nr. A d.d. 15 maart 2005) en het nieuwe Besluit actuele waarde (als gevolg van de uitvoering van de IAS-verordening, de IAS 39-richtlijn en de Moderniseringsrichtlijn, wetwijziging 29737) in hoofdlijnen uiteengezet. Wijzigingen van Titel 9 Boek 2 BW die minder relevant zijn voor kleine rechtspersonen zijn in deze RJ-Uiting niet opgenomen. Hiervoor wordt verwezen naar de RJ-Uiting bestemd voor grote en middelgrote rechtspersonen betreffende de wijziging van Titel 9 Boek 2 BW. De gewijzigde artikelen van Titel 9 Boek 2 BW en het Besluit actuele waarde zijn van toepassing op jaarrekeningen en jaarverslagen die worden opgesteld over de verslagjaren die zijn aangevangen op of na 1 januari 2005. De RJK-bundel, editie 2004, die tevens van toepassing is op verslagjaren die zijn aangevangen op of na 1 januari 2005, zal dan ook slechts gebruikt kunnen worden rekening houdend met de inhoud en consequenties van deze wetwijziging en het Besluit actuele waarde.

De structuur van deze RJ-Uiting sluit zoveel mogelijk aan bij de structuur en inhoud van de RJK-bundel, jaareditie 2004. Hoofdstukken van de RJK-bundel die niet of nauwelijks worden beïnvloed door de wetwijziging worden niet behandeld. Per hoofdstuk of paragraaf waarop de wetwijziging een belangrijke invloed heeft, wordt het volgende besproken:

- gewijzigde of anderszins van belang zijnde wettelijke bepalingen;
- toelichting op de wetwijziging en, indien van toepassing, het standpunt van de RJ.

Ten behoeve van het praktische gebruik van deze RJ-Uiting wordt per hoofdstuk of paragraaf aangegeven welke specifieke onderwerpen worden behandeld.

De RJ heeft besloten om geen aangepaste editie 2004 van de RJK-bundel op te stellen. De RJ nodigt een ieder uit tot het inzenden van reacties en commentaren op deze RJ-Uiting tot **15 augustus 2005**. Reacties en commentaren zullen in aanmerking worden genomen bij het vaststellen van de volgende jaareditie van de RJK-bundel. In de jaareditie 2005 zullen de Richtlijnen mede worden aangepast als gevolg van de wetwijziging.

INLEIDING

Titel 9 Boek 2 BW bevat de voorschriften voor de jaarverslaggeving, grotendeels voortvloeiend uit de vierde EG-richtlijn die regels geeft voor de enkelvoudige jaarrekening en uit de zevende EG-richtlijn inzake de geconsolideerde jaarrekening. Het doel van de vierde en zevende EG-richtlijn is het harmoniseren van de jaarverslaggeving in de Europese Unie (EU) ten behoeve van de gebruikers van de jaarrekening. De behoefte aan internationale transparantie en vergelijkbaarheid is de laatste jaren groter geworden. Om het gebruik van de geharmoniseerde jaarrekeningvoorschriften door Nederlandse ondernemingen mogelijk te maken en tevens Nederlandse ondernemingen en gebruikers van de jaarrekening ten volle te kunnen laten profiteren van de mogelijkheden, dienden de Europese maatregelen (IAS-verordening, IAS 39-richtlijn en moderniseringsrichtlijn) in de Nederlandse wet- en regelgeving te worden geïmplementeerd.

De wetgever heeft bij deze implementatie getracht om de opties uit de Europese maatregelen naar de Nederlandse situatie te vertalen op een wijze die recht doet aan de belangen van zowel de opstellers als de gebruikers van de jaarrekening. Uitgangspunt daarbij was dat Titel 9 Boek 2 BW geen belemmering mag vormen voor ondernemingen die hun jaarrekening volgens de door de Europese Commissie (EC) goedgekeurde International Financial Reporting Standards/International Accounting Standards¹ vrijwillig willen opstellen. Tevens is gestreefd naar beperking van de administratieve lasten voor het bedrijfsleven (zie de Memorie van Toelichting (MvT) bij wetsvoorstel 29737, nr. 3, p. 8). Dit heeft geleid tot de wijziging van Titel 9 Boek 2 BW. Voorts is het Besluit waardering activa vervangen door het Besluit actuele waarde. De gewijzigde artikelen van Titel 9 Boek 2 BW en het Besluit actuele waarde zijn van toepassing op jaarrekeningen en jaarverslagen die worden opgesteld over de verslagjaren die zijn aangevangen op of na 1 januari 2005.

De Richtlijnen voor de jaarverslaggeving voor kleine rechtspersonen, jaareditie 2004, tezamen met deze publicatie inzake de wijziging van Titel 9 Boek 2 BW en het Besluit actuele waarde geven inhoud aan de normen voor kleine rechtspersonen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd voor verslagjaren die aangevangen op of na 1 januari 2005.

¹ Waar hierna in deze RJ-Uiting gesproken wordt over IFRS* worden de door de Europese Commissie goedgekeurde standaarden van de International Accounting Standards Board bedoeld.

A ALGEMEEN

A1 Inleiding, status, doelstellingen en uitgangspunten

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Toe te passen grondslagen in de enkelvoudige en geconsolideerde jaarrekening
- Toepassing Titel 9 Boek 2 BW
- Toepassing IFRS*

TOELICHTING

Geconsolideerde jaarrekening niet langer onderdeel van toelichting

De wetgever maakt met de wijziging van artikel 2:361 lid 1 BW duidelijk dat de geconsolideerde jaarrekening een afzonderlijk onderdeel vormt van de jaarrekening en niet langer geldt als een toelichting op de enkelvoudige jaarrekening.

Toepassing IFRS en/of Titel 9 Boek 2 BW*

Artikel 2:362 lid 8 BW biedt rechtspersonen de mogelijkheid om zowel de enkelvoudige als de geconsolideerde jaarrekening op te stellen volgens IFRS*. Beursgenoteerde rechtspersonen zijn overigens op grond van de IAS-verordening verplicht de geconsolideerde jaarrekening op te stellen volgens IFRS*.

Niet-beursgenoteerde rechtspersonen zijn vrij hun enkelvoudige of geconsolideerde jaarrekening volgens IFRS* op te stellen. Een rechtspersoon kan de enkelvoudige jaarrekening volgens IFRS* opstellen indien de geconsolideerde jaarrekening ook volgens IFRS* is opgesteld. Het opstellen van de enkelvoudige en/of de geconsolideerde jaarrekening volgens Titel 9 Boek 2 BW impliceert de toepassing van Het Besluit modellen jaarrekening en het Besluit actuele waarde. In onderstaande tabel zijn de mogelijke combinaties opgenomen die de wet biedt indien een geconsolideerde jaarrekening wordt opgesteld naast de enkelvoudige jaarrekening.

	Geconsolideerde jaarrekening	Enkelvoudige jaarrekening
1. ¹	Titel 9 Boek 2 BW	Titel 9 Boek 2 BW
2.	IFRS*	Titel 9 Boek 2 BW zonder toepassing van de optie om de waarderingsgrondslagen te hanteren die in de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast (artikel 362 lid 8)
3.	IFRS*	Titel 9 Boek 2 BW met toepassing van de optie om de waarderingsgrondslagen te hanteren die de rechtspersoon heeft toegepast in de geconsolideerde jaarrekening (artikel 362 lid 8)
4.	IFRS*	IFRS*

¹ Deze combinatie is niet mogelijk voor beursgenoteerde rechtspersonen.

Toelichting bij combinatie 1

Indien de rechtspersoon de geconsolideerde jaarrekening opstelt volgens Titel 9 Boek 2 BW en dus niet IFRS* toepast, vereist artikel 2:362 lid 8 BW dat de enkelvoudige jaarrekening ook wordt opgesteld volgens Titel 9 Boek 2 BW. Deze combinatie is niet mogelijk voor beursgenoteerde rechtspersonen, omdat zij op grond van de IAS-verordening de geconsolideerde jaarrekening moeten opstellen volgens IFRS*. Indien een rechtspersoon niet kiest voor toepassing van IFRS* in de geconsolideerde jaarrekening, moeten de voorschriften van Titel 9 Boek 2 BW worden gevolgd en mag niet met een beroep op IFRS* daarvan worden afgeweken.

Toelichting bij combinatie 2

De toepassing van combinatie 2 zal in veel gevallen leiden tot een verschil in het eigen vermogen volgens de geconsolideerde jaarrekening en de vennootschappelijke jaarrekening.

De kapitaalbeschermingsregels van de artikelen 2:365 lid 2, 373, 389 leden 8 en 10 en 390 BW zijn slechts van toepassing op de enkelvoudige jaarrekening, omdat de enkelvoudige jaarrekening de basis vormt voor de dividenduitkeringen (MvT bij wetsvoorstel 29737, nr. 3, p. 9). De toepassing van deze kapitaalbeschermingsbepalingen is bij combinatie 2 vereist, omdat de enkelvoudige jaarrekening bij die combinaties wordt opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Toelichting bij combinatie 3

Artikel 2:362 lid 8 BW staat het toe om de geconsolideerde jaarrekening op te stellen op basis van IFRS* in combinatie met de enkelvoudige jaarrekening op basis van Titel 9 Boek 2 BW, waarbij de waarderingsgrondslagen worden toegepast die de rechtspersoon ook in de geconsolideerde jaarrekening heeft toegepast. De mogelijkheid om de waarderingsgrondslagen die worden toegepast in de geconsolideerde jaarrekening volgens IFRS* ook toe te passen in de enkelvoudige jaarrekening is door de wetgever gecreëerd om het mogelijk te maken het eigen vermogen volgens de enkelvoudige jaarrekening gelijk te houden aan het eigen vermogen volgens de geconsolideerde jaarrekening. Op basis hiervan concludeert de RJ dat onder de waarderingsgrondslagen ook de classificatiegrondslagen vallen die van invloed zijn op het onderscheid tussen eigen en vreemd vermogen.

Deze mogelijkheid houdt in feite in dat de rechtspersoon de enkelvoudige jaarrekening opstelt volgens de IFRS*-waarderinggrondslagen die in de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast, met uitzondering van de waardering van de deelnemingen waarop invloed van betekenis wordt uitgeoefend. IFRS* verplicht dergelijke deelnemingen in de enkelvoudige jaarrekening te waarderen tegen kostprijs dan wel te waarderen in overeenstemming met IAS 39 *Financial Instruments; Recognition and Measurement*. De laatste zin van artikel 2:362 lid 8 BW maakt het mogelijk deze deelnemingen op netto-vermogenswaarde te waarderen en bij de invulling van de netto-vermogenswaarde de waarderingsgrondslagen volgens IFRS* te hanteren, die in de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast. Zo wordt bijvoorbeeld bij de bepaling van de netto-vermogenswaarde niet stelselmatig afgeschreven op goodwill die door een deelneming van derden verkregen is, maar wordt deze goodwill verwerkt in overeenstemming met IFRS 3 *Business Combinations*. Door toepassing van deze variant kan aansluiting worden behouden tussen het eigen vermogen in de enkelvoudige jaarrekening en het eigen vermogen in de geconsolideerde jaarrekening.

Bij combinatie 3 wordt de enkelvoudige jaarrekening wel op basis van Titel 9 Boek 2 BW opgesteld. De presentatie- en toelichtingsvereisten van Titel 9 Boek 2 BW moeten dus worden gevolgd. De presentatie- en toelichtingsvereisten van IFRS* in de enkelvoudige jaarrekening kunnen dus niet worden gevolgd als deze daarvan

afwijken. Het Besluit modellen jaarrekening en de toelichtingsvereisten van Titel 9 Boek 2 BW zijn van toepassing. Ook artikel 2:402 BW is van toepassing, zodat volstaan kan worden met een verkorte winst- en verliesrekening. Indien IFRS* meer toelichting vereist is er vanzelfsprekend niets op tegen om ook die informatie in de enkelvoudige jaarrekening op te nemen.

De kapitaalbeschermingsregels van de artikelen 2:365 lid 2, 373, 389 leden 8 en 10 en 390 BW zijn eveneens van toepassing, uiteraard slechts op de enkelvoudige jaarrekening.

Toelichting bij combinatie 4

De rechtspersoon die de enkelvoudige jaarrekening opstelt volgens IFRS*, past van Titel 9 Boek 2 BW slechts het volgende toe (artikel 2:362 lid 9 BW):

- artikel 365 lid 2 betreffende de wettelijke reserve voor geactiveerde kosten van ontwikkeling;
- artikel 373 inzake de presentatie en toelichting van het eigen vermogen;
- artikelen 383 en 383b tot en met 383e over de opgave van bezoldigingen voor en leningen, voorschotten en garanties ten behoeve van bestuurders en commissarissen;
- artikel 389 lid 8 inzake de reserve valuta-omrekeningsverschillen;
- artikel 389 lid 10 dat in de toelichting bij de enkelvoudige jaarrekening de vermelding vereist van de verschillen tussen het eigen vermogen en het resultaat volgens de enkelvoudige jaarrekening en volgens de geconsolideerde jaarrekening;
- artikel 390 betreffende de herwaarderingsreserve;
- afdeling 7 Jaarverslag;
- afdeling 8 Overige gegevens;
- afdeling 9 Deskundigenonderzoek; en
- afdeling 10 Openbaarmaking.

Omdat de enkelvoudige jaarrekening de basis vormt voor de dividenduitkeringen (MvT bij wetsvoorstel 29737, nr. 3, p. 9) zijn de kapitaalbeschermingsregels van de artikelen 2:365 lid 2, 373, 389 leden 8 en 10 en 390 BW slechts van toepassing op de enkelvoudige jaarrekening.

Voor kleine rechtspersonen die de jaarrekening opstellen volgens IFRS* zijn de bepalingen van afdeling 11 (Vrijstellingen op grond van de omvang van het bedrijf van de rechtspersoon) niet van toepassing (artikel 2:362 lid 9 BW). Dit betekent dat onder meer geen gebruik kan worden gemaakt van de publicatievrijstellingen en de vrijstelling van accountantscontrole.

Toepassing artikel 2:362 lid 9 BW bij combinatie 2 en 3

Voor rechtspersonen die de geconsolideerde jaarrekening volgens IFRS* en de enkelvoudige jaarrekening volgens Titel 9 Boek 2 BW opstellen zijn de in artikel 2:362 lid 9 BW genoemde artikelen reeds van toepassing omdat de enkelvoudige jaarrekening volgens Titel 9 Boek 2 BW wordt opgesteld.

Toelichting welke standaarden zijn toegepast

De rechtspersoon vermeldt op grond van artikel 2:362 lid 10 BW in de toelichting volgens welke standaarden de jaarrekening is opgesteld. Deze bepaling is ook van toepassing voor de rechtspersonen die IFRS* toepassen, ondanks het feit dat artikel 2:362 lid 10 BW op grond van 2:362 lid 9 BW formeel niet van toepassing is indien de jaarrekening wordt opgesteld volgens IFRS*. Dit betekent dat vermeld wordt of de jaarrekening is opgesteld volgens IFRS* of volgens de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

A2.2 Prijsgrondslagen

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Toepassing actuele waarde
- Reële waarde (marktwaarde)
- Vervangingswaarde
- Bedrijfswaarde
- Opbrengstwaarde

TOELICHTING

Toepassing actuele waarde

Artikel 2:384 lid 1 BW bewerkstelligt de ruimere toepassingsmogelijkheid van actuele waarde in de jaarrekening. In beginsel kan ieder actief en passief gewaardeerd worden tegen de kostprijs en de actuele waarde, met uitzondering van goodwill en vooruitbetalingen op immateriële vaste activa. Voorheen bood de wet slechts voor een beperkt aantal posten de mogelijkheid om de actuele waarde te hanteren. Artikel 2:384 lid 1 BW bepaalt echter dat de leiding van de rechtspersoon zich bij het maken van haar keuze van de waarderingsgrondslag moet laten leiden door het doel van de jaarrekening en de normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd (de voorschriften van artikel 2:362 lid 1 tot en met 4 BW). Deze bepaling vormt een belangrijke randvoorwaarde bij de keuze van de waarderingsgrondslag. De gekozen waarderingsgrondslag moet dus leiden tot een jaarrekening die, volgens normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd, een zodanig inzicht geeft dat een verantwoord oordeel kan worden gevormd omtrent het vermogen en het resultaat, alsmede voor zover de aard van de jaarrekening dat toelaat, omtrent de solvabiliteit en de liquiditeit van de rechtspersoon. In de wettekst wordt het begrip actuele waarde gehanteerd als breed waardebegrip en geldt als alternatieve waarderingsgrondslag van de historische verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Diverse andere waardebegrippen, zoals marktwaarde (door de RJ reële waarde genoemd), opbrengstwaarde, bedrijfswaarde en vervangingswaarde worden in het Besluit actuele waarde behandeld als verschijningsvormen van actuele waarde. Daarbij is de vervangingswaarde een waardering georiënteerd op de inkoopmarkt van de onderneming. De opbrengstwaarde is een begrip waarbij rekening wordt gehouden met de nog te maken (productie)kosten en de kosten die nodig zijn om de verkoop te realiseren, voor zover deze ten laste van de verkoper komen. De reële waarde (door het Besluit actuele waarde marktwaarde genoemd) is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een passief kan worden afgewikkeld tussen terzake goed geïnformeerde partijen, die tot een transactie bereid en onafhankelijk van elkaar zijn. Het begrip bedrijfswaarde benadert de waarde van een actief of complex van activa vanuit de nog te verwachten toekomstige kasstromen die met de exploitatie ervan behaald kunnen worden. De toepassing van deze waardebegrippen wordt in deze RJ-Uiting bij de behandeling van de diverse onderwerpen nader toegelicht.

A2.3 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Waardering materiële en immateriële vaste activa
- Bijzondere waardeverminderingen

TOELICHTING

Waardering materiële en immateriële vaste activa

Indien (im)materiële vaste activa tegen actuele waarde worden gewaardeerd is het Besluit actuele waarde van toepassing. Artikel 7 Besluit actuele waarde bepaalt dat de waardering van (im)materiële vaste activa afhankelijk is van de functie van het aanhouden van desbetreffende activa. Waardering geschiedt tegen de vervangingswaarde of lagere bedrijfswaarde indien de desbetreffende activa worden aangehouden ten behoeve van de bedrijfsuitoefening. Indien besloten is de (im)materiële vaste activa te verkopen geschiedt de waardering tegen de opbrengstwaarde.

Bijzondere waardeverminderingen

De RJ heeft in alinea 315 van paragraaf A2.3 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa opgenomen, dat uitsluitend indien de realiseerbare waarde van een actief lager is dan de boekwaarde, de boekwaarde wordt verlaagd tot de realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde is de hoogste van de opbrengstwaarde en de bedrijfswaarde (zie alinea 302 van paragraaf A2.3). De consequentie van de bepalingen opgenomen in artikel 7 van het Besluit actuele waarde (BAW) is dat indien een (im)materieel vast actief wordt aangewend ten behoeve van de bedrijfsuitoefening en de bedrijfswaarde is lager dan de vervangingswaarde, maar de opbrengstwaarde is hoger dan deze bedrijfswaarde, waardering toch plaats dient te vinden tegen de lagere bedrijfswaarde (zie ter illustratie onderstaande tabel). Onder de bepalingen van paragraaf A2.3 zou geen afwaardering plaatsvinden. Paragraaf A2.3 zal dan ook worden aangepast aan de bepalingen opgenomen in artikel 7 van het Besluit actuele waarde.

Functie (im)materiële vaste activa	Vervangingswaarde	Bedrijfswaarde	Opbrengstwaarde	Boekwaarde op grond van BAW	Boekwaarde op grond van hoofdstuk 121
Ten behoeve van bedrijfsuitoefening	100	80	105	80 (bedrijfswaarde)	100 (vervangingswaarde)

Dit betreft overigens uitsluitend de situatie dat (im)materiële vaste activa op actuele waarde worden gewaardeerd. Bij waardering van (im)materiële vaste activa tegen kostprijs ontstaat de bovengenoemde strijdigheid niet. Indien besloten is de desbetreffende activa te verkopen geschiedt de waardering simpelweg tegen de opbrengstwaarde, ook als deze hoger is dan de vervangingswaarde. Indien in het voorbeeld het actief wordt aangehouden voor de verkoop vindt waardering plaats op 105. Dit is overeenkomstig hetgeen reeds bepaald was in artikel 6 van het Besluit waardering activa. Voor het wel of niet moeten vormen van een herwaarderingsreserve als gevolg van een waardevermeerdering wordt verwezen naar hoofdstuk B8 Eigen vermogen van deze RJ-Uiting.

A2.5 Algemene grondslagen voor de bepaling van het resultaat

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Realisatiebeginsel
- Verplichtingen en mogelijke verliezen

TOELICHTING

Realisatiebeginsel

Artikel 2:384 lid 2 BW bevat enkele uitgangspunten die bij de waardering van activa en passiva in acht moeten worden genomen, zoals het realisatie- en het voorzichtigheidsbeginsel. Het realisatiebeginsel houdt in dat waardevermeerderingen van jaarrekeningposten slechts in het resultaat tot uiting mogen worden gebracht indien zij daadwerkelijk zijn gerealiseerd op de balansdatum. Ongerealiseerde waardevermeerderingen moeten normaliter rechtstreeks in de reserves worden opgenomen. Waardevermeerderingen van activa die niet onmiddellijk als resultaat worden verantwoord, worden rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt in een herwaarderingsreserve. De aangepaste wet kent nu een ruimer realisatiebeginsel. Waardeveranderingen van tegen actuele waarde gewaardeerde financiële instrumenten, beleggingen (niet zijnde financiële instrumenten) en agrarische voorraden (als voor deze voorraden frequente marktnoteringen bestaan), kunnen onmiddellijk in het resultaat worden verwerkt (artikel 2:384 lid 7 BW). Voor de waardeveranderingen van de activa bedoeld in de vorige zin en waarvoor frequente marktnoteringen bestaan, wordt geen herwaarderingsreserve gevormd (artikel 2:390 lid 1 BW). Van frequente marktnoteringen is sprake indien activa onmiddellijk tegen een genoteerde prijs op een liquide markt kunnen worden verkocht (MvT bij wetsvoorstel 29737, nr. 3, p. 23). Er is sprake van een liquide markt indien de desbetreffende activa homogeen zijn, er op ieder willekeurig moment tot een transactie bereid zijnde kopers en verkopers te vinden zijn en de transactiepreizen publiekelijk bekend zijn (Nota van toelichting bij het Besluit actuele waarde).

In hoofdstuk B8 Eigen vermogen van deze RJ-Uiting komen de wettelijke voorschriften voor het vormen en aanhouden van een herwaarderingsreserve uitgebreider aan bod.

Verplichtingen en mogelijke verliezen

Voorheen bepaalde de wet dat risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar in acht dienden te worden genomen bij het bepalen van het resultaat. De RJ heeft reeds bepaald dat een voorziening in verband met verplichtingen en verliezen uitsluitend wordt opgenomen indien op de balansdatum aan de voorwaarden wordt voldaan zoals deze zijn opgenomen in alinea 105 van hoofdstuk B10 Voorzieningen en niet in de balans opgenomen verplichtingen. Volgens de RJ moet op balansdatum sprake zijn van een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting. Artikel 2:384 lid 2 BW bepaalt nu dat verplichtingen die per balansdatum aanwezig zijn in acht moeten worden genomen. Voorzienbare verplichtingen die hun oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar kunnen volgens het nieuwe artikel ook in acht worden genomen, indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Deze wettelijke bepalingen sluiten aan bij hoofdstuk B10. Alle in rechte afdwingbare en feitelijke verplichtingen van de rechtspersoon die op balansdatum aanwezig zijn worden in acht genomen, tenzij een specifieke Richtlijn een andere verwerkingswijze voorschrijft of een andere verwerkingswijze toelaat. Een voorbeeld van een voorzienbare verplichting waarvoor de keuze bestaat om deze wel of niet in de balans te verwerken betreft de reorganisatievoorziening waarbij per balansdatum een

gedetailleerd plan aanwezig is, maar na balansdatum en vóór het opmaken van de jaarrekening pas door communicatie met betrokkenen de feitelijke verplichting ontstaat (zie alinea 121 van hoofdstuk B10).

Voorts biedt artikel 2:384 lid 2 BW de mogelijkheid om mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar op te nemen. Het standpunt van de RJ is dat alle mogelijke verliezen in acht moeten worden genomen, indien voldaan wordt aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen, zoals opgenomen in hoofdstuk B10. De verwachting van mogelijke verliezen uit bedrijfsactiviteiten vormt overigens een indicatie voor een bijzondere waardevermindering van bepaalde activa. Een rechtspersoon moet in dat geval toetsen of voor deze activa een bijzondere waardevermindering van toepassing is, overeenkomstig de bepalingen van paragraaf A2.3 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa.

B JAARREKENING

B1 Immateriële vaste activa

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Waardering tegen actuele waarde
- Herwaarderingsreserve
- Verwerking positieve goodwill bij een overname

TOELICHTING

Waardering tegen actuele waarde

Artikel 2:384 lid 1 BW biedt de mogelijkheid om immateriële vaste activa te waarderen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en de actuele waarde. Voorheen stond de wet waardering van immateriële vaste activa tegen actuele waarde niet toe. Het toepassen van de waardering tegen actuele waarde bij immateriële vaste activa is aan voorwaarden gebonden. Kosten van goodwill die van derden verkregen is en vooruitbetalingen op immateriële vaste activa mogen op grond van artikel 2:385 lid 4 BW niet tegen actuele waarde worden gewaardeerd. Andere dan de in de vorige zin genoemde immateriële vaste activa mogen op grond van artikel 6 Besluit actuele waarde slechts worden gewaardeerd tegen de actuele waarde indien:

- het actief vanaf het moment van verkrijgen op de balans was opgenomen tegen kostprijs (dit betreft de eerste waardering bij verkrijging); en
- voor het actief een liquide markt bestaat.

Er is sprake van een liquide markt indien de desbetreffende activa homogeen zijn, er op ieder willekeurig moment tot een transactie bereid zijnde kopers en verkopers te vinden zijn en de transactieprijzen publiekelijk bekend zijn.

Voor immateriële vaste activa die niet als belegging worden aangehouden en die gewaardeerd worden tegen actuele waarde bepaalt artikel 7 van het Besluit actuele waarde dat de vervangingswaarde van toepassing is. Indien en zolang de bedrijfswaarde lager is dan de vervangingswaarde geschiedt waardering tegen deze lagere bedrijfswaarde. Dit geldt ook indien de opbrengstwaarde hoger is dan de bedrijfswaarde. Dit is afwijkend van alinea 315 van paragraaf A2.3 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa. Zie hiertoe hoofdstuk A2.3 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa van deze RJ-Uiting.

Tot slot bepaalt artikel 7 van het Besluit actuele waarde dat voor immateriële vaste activa, niet zijnde beleggingen, die gewaardeerd worden tegen actuele waarde de opbrengstwaarde van toepassing is, indien besloten is deze activa te verkopen. De opbrengstwaarde kan hoger, gelijk of lager zijn dan de boekwaarde op het moment dat het besluit tot verkoop wordt genomen. In het geval dat de opbrengstwaarde hoger is dan de vorige boekwaarde, leidt dit tot een hogere waardering van het actief in de balans.

Herwaarderingsreserve

Indien immateriële vaste activa, niet zijnde beleggingen, worden gewaardeerd tegen actuele waarde moeten de waardevermeerderingen worden opgenomen in een herwaarderingsreserve (artikel 2:390 lid 1 BW). Zie hiertoe hoofdstuk B8 Eigen vermogen van deze RJ-Uiting.

Verwerking positieve goodwill bij een overname

Artikel 2:389 lid 7 BW is ongewijzigd en staat nog steeds meerdere methoden toe van verwerking van (positieve) goodwill. De toegestane methoden zijn:

- activeren en vervolgens afschrijven;
- verwerken rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen; en
- verwerken ineens ten laste van de winst- en verliesrekening.

De politieke discussie en de uiteindelijke beslissing van de wetgever om de genoemde verwerkingswijzen te blijven toestaan heeft consequenties voor alinea 114 van hoofdstuk B1 Immateriële vaste activa. Deze alinea zal worden gewijzigd. Alle door de wet genoemde verwerkingswijzen zullen in de RJk-bundel worden opgenomen. De keuze uit de toegestane verwerkingswijzen moet worden gemaakt rekening houdend met het inzichtvereiste zoals opgenomen in artikel 2:362 BW. Het activeren en afschrijven van goodwill leidt tot een juiste toerekening van de kosten van de acquisitie aan de voordelen die deze acquisitie met zich brengt. Het ineens ten laste van de winst- en verliesrekening verwerken van goodwill zal in het algemeen niet leiden tot het voldoen aan het in artikel 2:362 BW vereiste inzicht. De verwerking van goodwill rechtstreeks ten laste van het eigen vermogen is in alle gevallen wettelijk toegestaan. Dit geldt ook voor de resterende boekwaarde van eerder geactiveerde goodwill. Een wijziging in de verwerkingswijze dient te worden aangemerkt als een stelselwijziging in overeenstemming met paragraaf A3.1 Stelselwijzigingen en dient dus retrospectief te worden verwerkt.

B2.1 Materiële vaste activa

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Waardering tegen actuele waarde
- Herwaarderingsreserve

TOELICHTING

Waardering tegen actuele waarde

Voor materiële vaste activa die niet als (vastgoed)belegging worden aangehouden en die gewaardeerd worden tegen actuele waarde is de vervangingswaarde van toepassing. Waardering tegen bedrijfswaarde geschiedt indien en zolang deze lager is dan de vervangingswaarde (artikel 7 Besluit actuele waarde). Dit geldt ook indien de opbrengstwaarde hoger is dan de bedrijfswaarde. Dit is afwijkend van paragraaf A2.3 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa (zie hiertoe hoofdstuk A2.3 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa van deze RJ-Uiting). Voorts is een wijziging aangebracht ten opzichte van de bepalingen in het Besluit waardering activa. Het Besluit waardering activa bepaalde namelijk dat materiële vaste activa waarvoor redelijkerwijs moest worden aangenomen dat zij niet zouden worden vervangen tegen de bedrijfswaarde gewaardeerd moesten worden, indien zij nog voor de bedrijfsuitoefening dienden of bestemd waren. Zo niet, dan werden zij gewaardeerd tegen opbrengstwaarde. Zie onderstaande tabel ter illustratie van deze wijziging ten opzichte van het Besluit waardering activa.

Aanname inzake materiële vaste activa	Waardering volgens Besluit actuele waarde	Waardering volgens Besluit waardering activa
<i>Zullen worden vervangen</i>	Vervangingswaarde of lagere bedrijfswaarde	Vervangingswaarde
<i>Zullen niet worden vervangen, maar dienen of zijn bestemd voor de bedrijfsuitoefening</i>	Vervangingswaarde of lagere bedrijfswaarde	Bedrijfswaarde
<i>Zijn bestemd voor de verkoop</i>	Opbrengstwaarde	Opbrengstwaarde

Herwaarderingsreserve

Indien materiële vaste activa, niet zijnde (vastgoed)beleggingen, worden gewaardeerd tegen actuele waarde moeten de waardevermeerderingen worden opgenomen in een herwaarderingsreserve (artikel 2:390 lid 1 BW). Herwaarderingsreserves worden gevormd en aangehouden per actief. Indien de actuele waarde van een actief onder de oorspronkelijke verkrijgings- of vervaardigingsprijs (onder aftrek van afschrijvingen) komt, zal de afwaardering ten laste komen van de winst- en verliesrekening. Saldering binnen de post van de jaarrekening (zie hoofdstuk B8 Eigen vermogen, alinea 116) is derhalve niet meer toegestaan. Als actief dient te worden aangemerkt ieder te onderscheiden individueel actief. Dit betekent bijvoorbeeld dat per onroerende zaak de herwaarderingsreserve gevormd wordt.

B2.2 Vastgoedbeleggingen

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Waardering tegen actuele waarde
- Herwaarderingsreserve

TOELICHTING

Waardering tegen actuele waarde

De wetwijziging codificeert de wijze waarop vastgoedbeleggingen volgens de RJ worden gewaardeerd en verwerkt. Paragraaf B2.2 Vastgoedbeleggingen staat waardering tegen actuele waarde toe waarbij de waardeveranderingen (zowel voor- als nadelig) onmiddellijk in de winst- en verliesrekening worden opgenomen. In artikel 2:384 lid 7, onderdeel b BW is deze wijze van verwerking nu opgenomen. Artikel 11 lid 1 van het Besluit actuele waarde bepaalt dat voor vastgoedbeleggingen die worden gewaardeerd tegen actuele waarde, de reële waarde (marktwaarde) in aanmerking komt. Bij vastgoedbeleggingen is het toegestaan de reële waarde (marktwaarde) te benaderen door hantering van de contante waarde van de toekomstige kasstromen. Indien de reële waarde (marktwaarde) op deze wijze wordt benaderd wordt op grond van artikel 11 lid 2 van het Besluit actuele waarde in de toelichting vermeld:

- welke benaderingsmethode is toegepast; en
- de aannames waarop de eventueel gehanteerde verwachte kasstromen zijn gebaseerd en de gehanteerde rentevoet voor het contant maken.

Herwaarderingsreserve

Voor zover sprake is van op deze wijze verwerkte waardevermeerderingen in de winst- en verliesrekening vormt de rechtspersoon een herwaarderingsreserve ten laste van de vrije reserves of uit het resultaat van het boekjaar (artikel 2:390 lid 1 BW).

Verondersteld wordt dat voor vastgoed(beleggingen) geen frequente marktnoteringen aanwezig zijn. Zie ook hoofdstuk B8 Eigen vermogen van deze RJ-Uiting.

B3.1 Financiële vaste activa

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Toepassing netto-vermogenswaarde
- Wettelijke reserve ingehouden winsten deelnemingen
- Wettelijke reserve omrekeningsverschillen
- Waardering overige effecten opgenomen onder de financiële vaste activa

Voor het omrekenen van deelnemingen naar de rapporteringsvaluta inclusief het vormen van een wettelijke reserve omrekeningsverschillen wordt verwezen naar de RJ-Uiting bestemd voor grote en middelgrote rechtspersonen betreffende de wijziging van Titel 9 Boek 2 BW, hoofdstuk 122 Prijsgrondslagen voor vreemde valuta.

TOELICHTING

Toepassing netto-vermogenswaarde

Op grond van de laatste zin van artikel 2:362 lid 8 BW kan de rechtspersoon in de enkelvoudige jaarrekening de waarderingsgrondslagen toepassen die worden toegepast in de geconsolideerde jaarrekening volgens IFRS*. Deze mogelijkheid houdt in feite in dat de rechtspersoon de enkelvoudige jaarrekening kan opstellen volgens de IFRS*-waarderingsgrondslagen die in de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast, met uitzondering van de waardering van de deelnemingen waarop invloed van betekenis wordt uitgeoefend. IFRS* verplicht dergelijke deelnemingen in de enkelvoudige jaarrekening te waarderen tegen kostprijs dan wel te waarderen in overeenstemming met IAS 39 *Financial Instruments; Recognition and Measurement*. De laatste zin van artikel 2:362 lid 8 BW maakt het mogelijk deze deelnemingen te waarderen tegen de netto-vermogenswaarde en bij de invulling van de netto-vermogenswaarde de waarderingsgrondslagen volgens IFRS* te hanteren, die in de geconsolideerde jaarrekening zijn toegepast. Op deze wijze kan de aansluiting worden behouden tussen het eigen vermogen in de enkelvoudige jaarrekening en het eigen vermogen in de geconsolideerde jaarrekening.

Zo wordt bijvoorbeeld bij de bepaling van de netto-vermogenswaarde niet stelselmatig afgeschreven op goodwill die door een deelneming van derden verkregen is, maar wordt deze goodwill verwerkt in overeenstemming met IFRS 3 *Business Combinations*.

Wettelijke reserve ingehouden winsten deelnemingen

Artikel 2:389 lid 6 BW vereist dat een wettelijke reserve voor niet uitgekeerde resultaten en rechtstreekse waardevermeerderingen van deelnemingen, waarvan uitkering niet zonder beperking kan worden bewerkstelligd, wordt gevormd. Met resultaten uit deelnemingen waarvoor een reserve moet worden gevormd zijn valutakoersstijgingen van ingehouden winsten gelijk te stellen. Deze stijgingen kunnen aan de reserve ingehouden winsten deelnemingen (artikel 2:389 lid 6 BW) of aan de reserve omrekeningsverschillen (artikel 2:389 lid 8 BW) worden toegevoegd (MvT bij wetsvoorstel 29737, nr. 3, p. 22). Zie ook hoofdstuk B8 Eigen vermogen van deze RJ-Uiting.

Waardering overige effecten opgenomen onder de financiële vaste activa

De waardering van overige effecten opgenomen onder de financiële vaste activa, niet zijnde deelnemingen, kan op grond van artikel 2:384 lid 1 BW tegen kostprijs of actuele waarde plaatsvinden. Indien waardering plaatsvindt tegen de actuele waarde is

het toegestaan de waardeverandering onmiddellijk in het resultaat te verwerken (artikel 2:384 lid 7 BW). Voor de waardevermeerdering van niet-beursgenoteerde effecten (geen frequente marktnoteringen aanwezig) moet vervolgens een herwaarderingsreserve worden gevormd ten laste van de vrije reserves of uit het resultaat van het boekjaar. Voor de waardevermeerdering van beursgenoteerde effecten wordt echter geen herwaarderingsreserve gevormd.

Indien effecten worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de reële waarde (marktwaarde). Veelal zal voor niet-beursgenoteerde effecten niet *direct* een betrouwbare reële waarde (marktwaarde) zijn aan te wijzen. In dat geval wordt op grond van artikel 10 lid 1 van het Besluit actuele waarde de reële waarde (marktwaarde) benaderd door deze:

- af te leiden uit de reële waarde (marktwaarde) van zijn bestanddelen of van een soortgelijk instrument indien voor de bestanddelen ervan of voor een soortgelijk instrument wel een betrouwbare markt is aan te wijzen; of
- te benaderen met behulp van algemeen aanvaarde waarderingsmodellen en waarderingsstechnieken.

Indien het niet mogelijk is om door middel van bovengenoemde benaderingswijzen een betrouwbare actuele waarde vast te stellen, worden de effecten tegen de verkrijgingsprijs gewaardeerd (artikel 10 lid 3 Besluit actuele waarde).

Voor niet-beursgenoteerde effecten wordt een herwaarderingsreserve gevormd, omdat geen frequente marktnoteringen aanwezig zijn (artikel 2:390 lid 1 BW).

B3.2 Fusies en overnames

NIET BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Verwerking negatieve goodwill bij een overname

Verwezen wordt naar de RJ-Uiting bestemd voor grote en middelgrote rechtspersonen betreffende de wijziging van Titel 9 Boek 2 BW, hoofdstuk 216 Fusies en overnames. Voor de verwerking van positieve goodwill bij een overname wordt verwezen naar B1 Immateriële vaste activa van deze RJ-Uiting.

B3.3 Consolidatie

NIET BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Geconsolideerde jaarrekening ten opzicht van de enkelvoudige jaarrekening
- Consolidatieplicht groepshoofd
- Consolidatieplicht tussenholding
- Consolidatiekring
- Consolidatievrijstelling

Verwezen wordt naar de RJ-Uiting bestemd voor grote en middelgrote rechtspersonen betreffende de wijziging van Titel 9 Boek 2 BW, hoofdstuk 217 Consolidatie.

B4

Voorraden

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Waardering tegen actuele waarde
- Agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan
- Herwaarderingsreserve

TOELICHTING

Waardering tegen actuele waarde

Artikel 2:384 lid 1 BW staat toe om voorraden te waarderen tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en de actuele waarde. Dit is in overeenstemming met de wettelijke bepaling die voorheen gold. Voor voorraden die tegen actuele waarde worden gewaardeerd komt de vervangingswaarde of lagere opbrengstwaarde in aanmerking. Indien niet mag worden aangenomen dat voorraden zullen worden vervangen, worden zij tegen de opbrengstwaarde gewaardeerd. Deze bepalingen zijn conform het oude Besluit waardering activa. Op grond van artikel 2:390 lid 1 BW worden de waardevermeerderingen opgenomen in een herwaarderingsreserve.

Agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan

In artikel 2:384 lid 1 BW wordt nu in tegenstelling tot het verleden expliciet aandacht besteed aan de waardering van agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan. Agrarische voorraden dienen niet verward te worden met 'biologische activa'. Biologische activa (levende dieren of planten) worden aangehouden vanwege hun mogelijkheid tot transformeren, zoals vermeerdering, groei, oogst en degeneratie. Voorbeelden hiervan zijn: veestapels en bospercelen. Agrarische voorraden bestaan daarentegen uit gereede agrarische producten. Met het gereedkomen van de voorraad agrarische producten is het transformatieproces afgesloten en kan afzet plaatsvinden.

Indien agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan tegen de actuele waarde worden gewaardeerd, kunnen de waardeveranderingen (zowel voor- als nadelig) onmiddellijk in het resultaat worden opgenomen (artikel 2:384 lid 7 BW). Indien de rechtspersoon gebruikt maakt van deze optie wordt op grond van artikel 2:390 lid 1 BW geen herwaarderingsreserve gevormd. Voldaan is namelijk aan de eis van frequente marktnoteringen. Van frequente marktnoteringen is sprake indien activa onmiddellijk tegen een genoteerde prijs op een liquide markt kunnen worden verkocht (MvT bij wetsvoorstel 29737, nr. 3, p. 23). Er is sprake van een liquide markt indien de desbetreffende activa homogeen zijn, er op ieder willekeurig moment tot een transactie bereid zijnde kopers en verkopers te vinden zijn en de transactieprijzen publiekelijk bekend zijn (Nota van toelichting bij het Besluit actuele waarde). Op grond van artikel 8 Besluit actuele waarde komt voor agrarische voorraden die tegen actuele waarde worden gewaardeerd de opbrengstwaarde in aanmerking.

B6 Effecten

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Waardering tegen actuele waarde
- Herwaarderingsreserve

TOELICHTING

Waardering tegen actuele waarde

Effecten behorende tot de vlottende activa kunnen op grond van artikel 2:384 lid 1 BW tegen de kostprijs of actuele waarde worden gewaardeerd. De RJ stelde reeds dat beursgenoteerde effecten, indien voor het wettelijk vereiste inzicht noodzakelijk, tegen marktwaarde mogen worden gewaardeerd (hoofdstuk B6 Effecten, alinea 104). Waardeveranderingen van beursgenoteerde effecten die tegen actuele waarde worden gewaardeerd kunnen op grond van artikel 2:384 lid 7 BW onmiddellijk in het resultaat worden opgenomen.

Het standpunt van de RJ is dat waardeveranderingen van voor handelsdoeleinden aangehouden beursgenoteerde effecten die tegen actuele waarde worden gewaardeerd onmiddellijk in de winst- en verliesrekening moeten worden verwerkt. Voor waardevermeerderingen van deze effecten wordt op grond van artikel 2:390 lid 1 BW geen herwaarderingsreserve gevormd.

Indien effecten worden gewaardeerd tegen de actuele waarde, komt daarvoor in aanmerking de reële waarde (marktwaarde). Veelal zal voor niet-beursgenoteerde effecten niet *direct* een betrouwbare reële waarde (marktwaarde) zijn aan te wijzen. In dat geval wordt op grond van artikel 10 lid 1 van het Besluit actuele waarde de reële waarde (marktwaarde) benaderd door deze:

- af te leiden uit de reële waarde (marktwaarde) van zijn bestanddelen of van een soortgelijk instrument indien voor de bestanddelen ervan of voor een soortgelijk instrument wel een betrouwbare markt is aan te wijzen; of
- te benaderen met behulp van algemeen aanvaarde waarderingmodellen en waarderingstechnieken.

Indien het niet mogelijk is om door middel van bovengenoemde benaderingswijzen een betrouwbare actuele waarde vast te stellen, worden de effecten tegen de verkrijgingsprijs gewaardeerd (artikel 10 lid 3 Besluit actuele waarde).

Voor niet-beursgenoteerde effecten wordt een herwaarderingsreserve gevormd, omdat geen frequente marktnoteringen aanwezig zijn (artikel 2:390 lid 1 BW).

B8 Eigen vermogen

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Herwaarderingsreserve
- Wettelijke reserve ingehouden winsten deelnemingen

Voor het vormen van de wettelijke reserve omrekeningsverschillen (artikel 2:389 lid 8 BW) wordt verwezen naar de RJ-Uiting bestemd voor grote en middelgrote rechtspersonen betreffende de wijziging van Titel 9 Boek 2 BW, hoofdstuk 240 Eigen vermogen.

TOELICHTING

Herwaarderingsreserve

Een herwaarderingsreserve wordt op grond van artikel 2:390 lid 1 BW voorgeschreven voor vaste activa en vlottende activa die op actuele waarde worden gewaardeerd en waarvoor de rechtspersoon een stelsel hanteert waarin de waardevermeerderingen niet onmiddellijk als resultaat worden verantwoord. Voor financiële instrumenten, andere beleggingen en agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan staat artikel 2:384 lid 7 BW toe opgetreden waardeveranderingen bij waardering tegen actuele waarde, onmiddellijk in de winst- en verliesrekening op te nemen. Voor waardevermeerderingen wordt op grond van artikel 2:390 lid 1 BW geen herwaarderingsreserve gevormd indien voor de desbetreffende activa frequente marktnoteringen bestaan. Van frequente marktnoteringen is sprake indien activa onmiddellijk tegen een genoteerde prijs op een liquide markt kunnen worden verkocht (MvT bij wetsvoorstel 29737, nr. 3, p. 23). Er is sprake van een liquide markt indien de desbetreffende activa homogeen zijn, er op ieder willekeurig moment tot een transactie bereid zijnde kopers en verkopers te vinden zijn en de transactieprijzen publiekelijk bekend zijn (Nota van toelichting bij het Besluit actuele waarde).

Indien financiële instrumenten, andere beleggingen en agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan, worden gewaardeerd tegen actuele waarde en waardevermeerderingen niet onmiddellijk in de winst- en verliesrekening worden opgenomen maar rechtstreeks worden verwerkt in het eigen vermogen, moeten deze waardevermeerderingen op grond van artikel 2:390 lid 1 BW worden opgenomen in een herwaarderingsreserve.

De laatste zin van artikel 2:390 lid 1 BW bepaalt dat de herwaarderingsreserve kan worden verminderd met latente belastingverplichtingen met betrekking tot activa die zijn gewaardeerd op een hoger bedrag. Voorheen werd dit niet expliciet door de wet genoemd. De RJ stelde reeds dat voor alle tijdelijke verschillen zoals gedefinieerd in hoofdstuk B15 Belastingen naar de winst, inclusief herwaarderingsreserves, een latente belastingverplichting moet worden opgenomen (zie alinea 105 en 106 van hoofdstuk B15). In hoofdstuk B8 Eigen vermogen is reeds geregeld dat de minimale omvang van de brutoherwaardering wordt vastgesteld als de som van de (netto) herwaarderingsreserve en de in de voorziening voor latente belastingen opgenomen verplichtingen ter zake van herwaardering(en).

Met artikel 2:390 lid 3 BW wordt bereikt dat de gehele herwaarderingsreserve als niet uitkerbare reserve is aan te merken en op individuele basis per activum (actief) moet worden bijgehouden. Indien voor een actief wordt vastgesteld dat de actuele waarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs (rekening houdend met afschrijvingen) vindt verwerking van de afwaardering plaats via de winst- en verliesrekening. Hoofdstuk B8 Eigen vermogen, alinea 111, stelt dat per post geen negatieve herwaarderingsreserve mag ontstaan. Als gevolg van de wetswijziging geldt dat er geen negatieve herwaarderingsreserve per actief mag ontstaan. Als actief dient te worden aangemerkt ieder te onderscheiden individueel actief. Als gevolg van de wetswijziging is de bepaling van de RJ opgenomen in alinea 116 van hoofdstuk B8 Eigen vermogen niet langer van toepassing op de vorming van de herwaarderingsreserve. Het gevolg hiervan kan zijn dat de herwaarderingsreserve voor een hoger bedrag moet worden opgenomen.

De bepaling opgenomen in het oude artikel 2:390 lid 3 BW, waarin gesteld werd dat de herwaarderingsreserve wordt verminderd voor zover de gereserveerde bedragen niet meer noodzakelijk zijn voor de toepassing van het gekozen waarderingstelsel en voor het bereiken van het doel der herwaardering, is komen te vervallen.

Bij het afschrijven of na de vervreemding van activa waarop de herwaardering betrekking had, wordt de herwaarderingsreserve verminderd met het gerealiseerde bedrag. Voorheen bood de wet de mogelijkheid om de herwaarderingsreserve aan te houden, ook als deze gerealiseerd was. De herwaarderingsreserve had dan een saldo groter dan het wettelijk vereiste minimum. Dit kon tot onduidelijkheid leiden over het al dan niet (gedeeltelijk) uitkeerbaar zijn van de herwaarderingsreserve (MvT bij wetsvoorstel 29737, nr. 3, p. 23).

Indien een stelsel is gekozen van actuele waarde waarbij resultaatbepaling volgens dit stelsel uitgangspunt is, komt het gerealiseerde deel van de herwaarderingsreserve niet ten gunste van het resultaat, doch komt dit ten gunste van de vrije reserves. Indien resultaatbepaling plaatsvindt op basis van historische kostprijzen wordt het gerealiseerde deel van de herwaarderingsreserve ten gunste van het resultaat gebracht. De wetgever licht toe dat de vrijval van de herwaarderingsreserve, afhankelijk van de methode van resultaatbepaling, naar de vrije reserves of naar de winst- en verliesrekening wordt overgeboekt (MvT bij wetsvoorstel 29737, nr. 3, p. 23).

Bij een systematiek waarbij de vrijval van de herwaarderingsreserve ten gunste van de winst- en verliesrekening wordt verwerkt, worden de kosten verwerkt op basis van actuele waarde en wordt de vrijval op grond van artikel 2:390 lid 4 BW afzonderlijk in de winst- en verliesrekening gepresenteerd.

De consequentie is dat de vrijval van de herwaarderingsreserve ten gunste van het resultaat kan worden gebracht. Artikel 2:390 lid 4 BW vereist dan wel dat deze vrijval van de herwaarderingsreserve in een afzonderlijke post wordt opgenomen.

Vanzelfsprekend kan de vrijval van de herwaarderingsreserve niet in de winst- en verliesrekening worden verwerkt, indien de herwaardering (van bijvoorbeeld vastgoedbeleggingen) reeds in desbetreffende verslagperiode of in een eerdere verslagperiode in de winst- en verliesrekening is verwerkt. Dat zou er namelijk toe leiden dat een waardevermeerdering tweemaal in de winst- en verliesrekening wordt opgenomen.

Ter hoogte van het bedrag van ten laste van de herwaarderingsreserve gebrachte uitgestelde verliezen op financiële instrumenten (die dienen als afdekkingsinstrument) kunnen geen uitkeringen ten laste van de reserves worden gedaan (artikel 2:390 lid 1 BW). Deze bepaling betekent niet dat er sprake is van een zogenaamde dubbele blokkade van de uitkeerbare reserves.

De RJ beveelt aan de verschillende herwaarderingsreserves afzonderlijk toe te lichten, gezien de verschillende aard, achtergrond en verwerkingswijze van de herwaarderingsreserves. Afzonderlijk kunnen worden toegelicht de herwaarderingsreserves voor:

- waardevermeerderingen van activa, niet zijnde financiële instrumenten, die rechtstreeks zijn opgenomen in het eigen vermogen (artikel 2:390 lid 1 BW eerste volzin);
- waardevermeerderingen van financiële instrumenten, niet zijnde afdekkingsinstrumenten, die rechtstreeks zijn opgenomen in het eigen vermogen (artikel 2:390 lid 1 BW tweede volzin);
- waardevermeerderingen van activa waarvan waardeveranderingen in de winst- en verlies worden opgenomen en waarvoor geen frequente marktnoteringen bestaan (artikel 2:390 lid 1 BW derde volzin); en
- waardeveranderingen van financiële instrumenten die dienen als afdekkingsinstrument; zogenaamde kasstroomafdekking (artikel 2:384 lid 8 BW).

Wettelijke reserve ingehouden winsten deelnemingen

Artikel 2:389 lid 6 BW vereist dat de wettelijke reserve voor niet uitgekeerde resultaten en rechtstreekse waardevermeerderingen van deelnemingen waarvan uitkering niet zonder beperking kan worden bewerkstelligd op individuele basis wordt gevormd. Deelnemingen waarvan het cumulatief resultaat vanaf het moment van opname in de balans niet positief is, mogen bij de vorming van de wettelijke reserve namelijk niet in aanmerking worden genomen. Dit gaat voor deze wettelijke reserve verder dan de bepaling zoals deze is opgenomen in alinea 116 van hoofdstuk B8 Eigen vermogen. Volgens de RJ moet een wettelijke reserve ook per post te worden bepaald. Alinea 116 van hoofdstuk B8 Eigen vermogen bepaalt dat als post moet worden aangemerkt de balanspost waarop de reserve betrekking heeft, waarbij werd uitgegaan van de rubricering conform het Besluit modellen jaarrekening waarin de posten met Arabische cijfers zijn weergegeven. Als gevolg van de wetswijziging is de bepaling van de RJ opgenomen in alinea 116 van hoofdstuk B8 Eigen vermogen niet langer van toepassing op de vorming van de wettelijke reserve op grond van artikel 2:389 lid 6 BW. Het gevolg hiervan kan zijn dat de wettelijke reserve ingehouden winsten deelnemingen voor een hoger bedrag moet worden opgenomen.

De reserve ingehouden winsten deelnemingen wordt opgenomen onder de andere wettelijke reserves. De RJ beveelt aan om deze wettelijke reserve als afzonderlijke post te presenteren in de balans onder het eigen vermogen. Het alternatief is om deze wettelijke reserve in de toelichting op te nemen als specificatie van de andere wettelijke reserves.

B9 Verplichtingen/Schulden

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Verplichtingen en mogelijke verliezen
- Voorzichtigheidsbeginsel

TOELICHTING

Verplichtingen en mogelijke verliezen

Artikel 2:384 lid 2 BW bepaalt dat de verplichtingen die per balansdatum aanwezig zijn in acht moeten worden genomen. Voorzienbare verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar kunnen volgens het nieuwe artikel ook in acht worden genomen, indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Voorheen bepaalde de wet dat risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar in acht moesten worden genomen bij het bepalen van het resultaat. De RJ bepaalde reeds dat een voorziening in verband met verplichtingen en verliezen uitsluitend moet worden opgenomen indien op de balansdatum aan de voorwaarden werd voldaan zoals deze zijn opgenomen in alinea 105 van hoofdstuk B10 Voorzieningen en niet in de balans opgenomen verplichtingen. Volgens de RJ moet per balansdatum sprake zijn van een juridische of feitelijke verplichting.

Artikel 2:384 lid 2 BW bepaalt nu dat verplichtingen die per balansdatum aanwezig zijn in acht moeten worden genomen. Voorzienbare verplichtingen die hun oorsprong vinden vóór het einde van het boekjaar kunnen volgens het nieuwe artikel ook in acht worden genomen, indien zij vóór het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Deze wettelijke bepalingen sluiten aan bij hoofdstuk B10. Alle in rechte afdwingbare en feitelijke verplichtingen van de rechtspersoon die op balansdatum aanwezig zijn worden in acht genomen, tenzij een specifieke Richtlijn een andere verwerkingwijze

voorschrijft of een andere verwerkingswijze toelaat. Een voorbeeld van een voorzienbare verplichting waarvoor de keuze bestaat om deze wel of niet in de balans te verwerken betreft de reorganisatievoorziening waarbij per balansdatum een gedetailleerd plan aanwezig is, maar na balansdatum en vóór het opmaken van de jaarrekening pas door communicatie met betrokkenen de feitelijke verplichting ontstaat (zie alinea 121 van hoofdstuk B10).

Voorts biedt artikel 2:384 lid 2 BW de mogelijkheid om mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het boekjaar op te nemen. Het standpunt van de RJ is dat alle mogelijke verliezen in acht worden genomen, indien voldaan wordt aan de voorwaarden voor het opnemen van voorzieningen, zoals opgenomen in hoofdstuk B10. De verwachting van mogelijke verliezen uit bedrijfsactiviteiten vormt overigens een indicatie voor een bijzondere waardevermindering van bepaalde activa. Een rechtspersoon moet in dat geval toetsen of voor deze activa een bijzondere waardevermindering van toepassing is, overeenkomstig de bepalingen van paragraaf A2.3 Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa.

B10 Voorzieningen en niet in de balans opgenomen verplichtingen

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Voorzieningen
- Verplichtingen en mogelijke verliezen

TOELICHTING

Voorzieningen, verplichtingen en mogelijke verliezen

De wettelijke mogelijkheid om voorzieningen op te nemen tegen op balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen, waarvan de omvang redelijkerwijs valt te schatten, is komen te vervallen. De RJ heeft reeds bepaald dat het op balansdatum bestaan van een risico ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen, niet leidt tot het treffen van een voorziening tegen dat risico. Voor het treffen van een voorziening is het noodzakelijk dat aan de voorwaarden wordt voldaan zoals deze zijn opgenomen in alinea 105 van hoofdstuk B10 Voorzieningen en niet in de balans opgenomen verplichtingen.

De wet blijft de mogelijkheid bieden om onder voorwaarden een voorziening te treffen voor toekomstige uitgaven. Deze zogenaamde kostenegalisatievoorziening strekken ertoe de kosten van eenmalige grote uitgaven gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren (zie alinea 118 van paragraaf B2.1 Materiële vaste activa).

Voor een uitgebreide bespreking van de wijziging van artikel 2:384 lid 2 BW, zie hoofdstuk B9 Verplichtingen/Schulden van deze RJ-Uiting.

B12 Financiële instrumenten

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Toelichting financiële instrumenten
- Verwerking en waardering financiële instrumenten
- Hedge accounting

TOELICHTING

Toelichting financiële instrumenten

Hoofdstuk B12 Financiële instrumenten bevat voorschriften voor de presentatie en toelichting van financiële instrumenten. Voorheen waren in de wet geen specifieke bepalingen opgenomen betreffende financiële instrumenten. De artikelen 2:381a en 2:381b BW eisen meer toelichting dan reeds is voorgeschreven in hoofdstuk B12 Financiële instrumenten.

Toelichting bij waardering tegen actuele waarde

Op grond van artikel 2:381a BW moet aanvullende informatie in de toelichting worden opgenomen indien financiële instrumenten tegen de actuele waarde worden gewaardeerd. Zodra de actuele waarde bepaald is met behulp van waarderingmodellen en –technieken, moeten de uitgangspunten die daaraan ten grondslag liggen worden vermeld. Daarnaast moet per categorie van financiële instrumenten worden weergegeven wat de actuele waarde is en wat de gevolgen van de waardering tegen actuele waarde zijn voor de in de balans opgenomen reserves en de winst- en verliesrekening. Hiertoe moeten de waardeveranderingen die onmiddellijk zijn opgenomen in de winst- en verliesrekening worden toegelicht, alsmede de waardeveranderingen die op de balans in de herwaardingsreserve tot uiting zijn gebracht.

Per categorie afgeleide instrumenten moet vanwege het risico dat zij met zich meebrengen een aanvullende toelichting worden gegeven. Van belang zijn de omvang en de aard van de instrumenten. Ook de relevante voorwaarden die op het bedrag, het tijdstip en de zekerheid van toekomstige kasstromen van invloed kunnen zijn, moeten worden vermeld in de toelichting. Dit biedt de gebruikers van de jaarrekening de mogelijkheid zich een oordeel te vormen over de toekomstige actuele waarde.

Toelichting bij waardering tegen kostprijs

Financiële instrumenten die behoren tot de financiële vaste activa, kunnen op grond van de tweede zin van artikel 2:387 lid 4 BW tegen een lagere waarde dan de historische kostprijs worden gewaardeerd. Artikel 2:381b BW, onder b, bepaalt welke informatie moet worden verstrekt indien bij dergelijke instrumenten, die tegen kostprijs zijn gewaardeerd, geen gebruik gemaakt is van artikel 2:387 lid 4 BW. Dit betekent dat de instrumenten in de jaarrekening van de rechtspersoon hoger gewaardeerd zijn ten opzichte van de actuele waarde. Een voorbeeld hiervan is een tot einde looptijd aangehouden obligatie die tegen de (geamortiseerde) kostprijs wordt gewaardeerd, waarbij de actuele waarde lager is dan deze kostprijs. Indien een dergelijke situatie zich voordoet, moet op grond van artikel 2:381b BW in de toelichting melding worden gemaakt van:

- de actuele waarde van de afzonderlijke activa of van passende groepen van de afzonderlijke activa;
- de reden waarom de boekwaarde niet aan de actuele waarde is aangepast en dus waarom geen verlies is genomen. Hiertoe zet de rechtspersoon uiteen waarom hij overtuigd is dat de hogere boekwaarde kan worden gerealiseerd.

Verwerking en waardering financiële instrumenten

Het in de RJ-bundel opgenomen hoofdstuk 290a Financiële instrumenten, verwerking en waardering is een ontwerp-Richtlijn. In deze ontwerp-Richtlijn zijn grondslagen opgenomen voor verwerking en waardering van financiële instrumenten in de jaarrekening. In tegenstelling tot voorheen zijn nu in de wet specifieke bepalingen opgenomen voor financiële instrumenten. Voor de behandeling van deze nieuwe wettelijke bepalingen voor de verwerking en waardering van financiële instrumenten wordt verwezen naar de RJ-Uiting bestemd voor grote en middelgrote rechtspersonen betreffende de wijziging van Titel 9 Boek 2 BW, hoofdstuk 290a Financiële instrumenten; verwerking en waardering.

B13 Winst- en verliesrekening

BEHANDELDE ONDERWERPEN

- Verwerking waardeveranderingen
- Presentatie van waardeveranderingen van beleggingen (niet zijnde financiële instrumenten)
- Presentatie van waardeveranderingen van agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan

TOELICHTING

Verwerking van waardeveranderingen

Artikel 2:384 lid 7 BW biedt de mogelijkheid de waardeveranderingen van tegen actuele waarde gewaardeerde financiële instrumenten, andere beleggingen (niet zijnde financiële instrumenten) en agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan onmiddellijk in het resultaat op te nemen. Rechtspersonen, anders dan banken, verzekeringsmaatschappijen of beleggingsmaatschappijen, kunnen de onmiddellijk in het resultaat verwerkte waardeveranderingen op de hieronder beschreven wijze presenteren.

Presentatie van waardeveranderingen van beleggingen (niet zijnde financiële instrumenten)

De RJ heeft als standpunt dat de onmiddellijk in het resultaat opgenomen waardeveranderingen van beleggingen als afzonderlijke post moeten worden opgenomen in de winst- en verliesrekening gebruikmakend van de relevante benamingen van de posten uit model S van het Besluit modellen jaarrekening (niet-gerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen).

Presentatie van waardeveranderingen van agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan

De onmiddellijk in het resultaat opgenomen waardeveranderingen van agrarische voorraden waarvoor frequente marktnoteringen bestaan kunnen als volgt worden gepresenteerd in de winst- en verliesrekening:

- Indien model E van het Besluit modellen jaarrekening wordt toegepast: als afzonderlijke post als onderdeel van de som der bedrijfsopbrengsten.
- Indien model F van het Besluit modellen jaarrekening wordt gehanteerd: als afzonderlijke post van het bruto-omzetresultaat.